

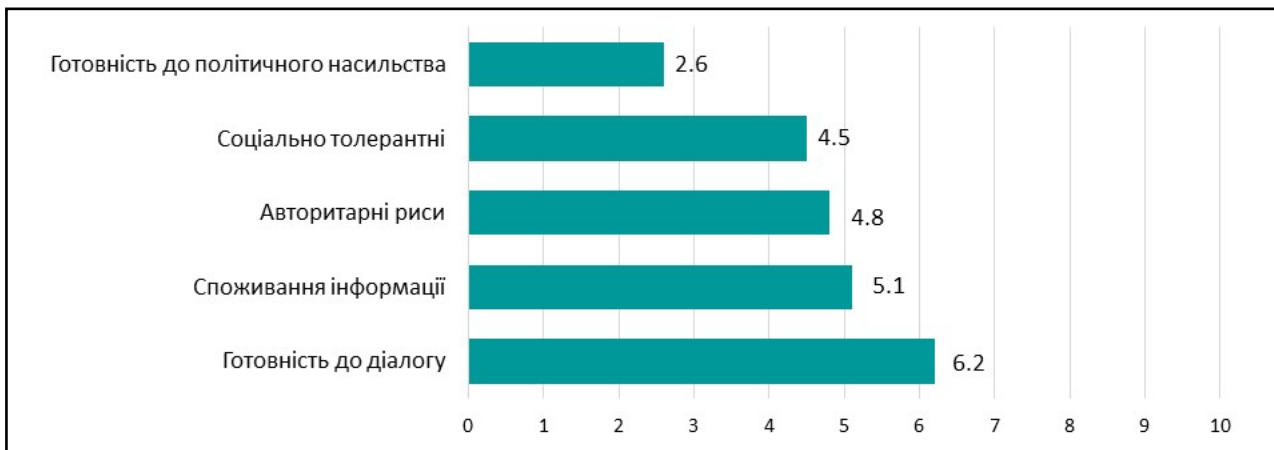
ІНДЕКС соціальної згуртованості та примирення (SCORE) Резюме аналізу громадянської активності

Відмінності між мирними та немирними проявами

Для кращого розуміння соціальної поведінки українців з різних регіонів країни у рамках дослідження Індексу SCORE вимірювався рівень психосоціальної адаптації. Хоча українці дуже далекоглядні, добре планують і організують своє життя (показник управлінських здібностей 7,9 з 10), їхні показники навичок спілкування (соціальні навички) гірші, а ще їм властивий відносно низький рівень емпатії до проблем інших людей. Це означає, що люди можуть легко розколюватися на протилежні за своїми поглядами табори і їм важко інтегрувати думки інших у свою точку зору щодо майбутнього.

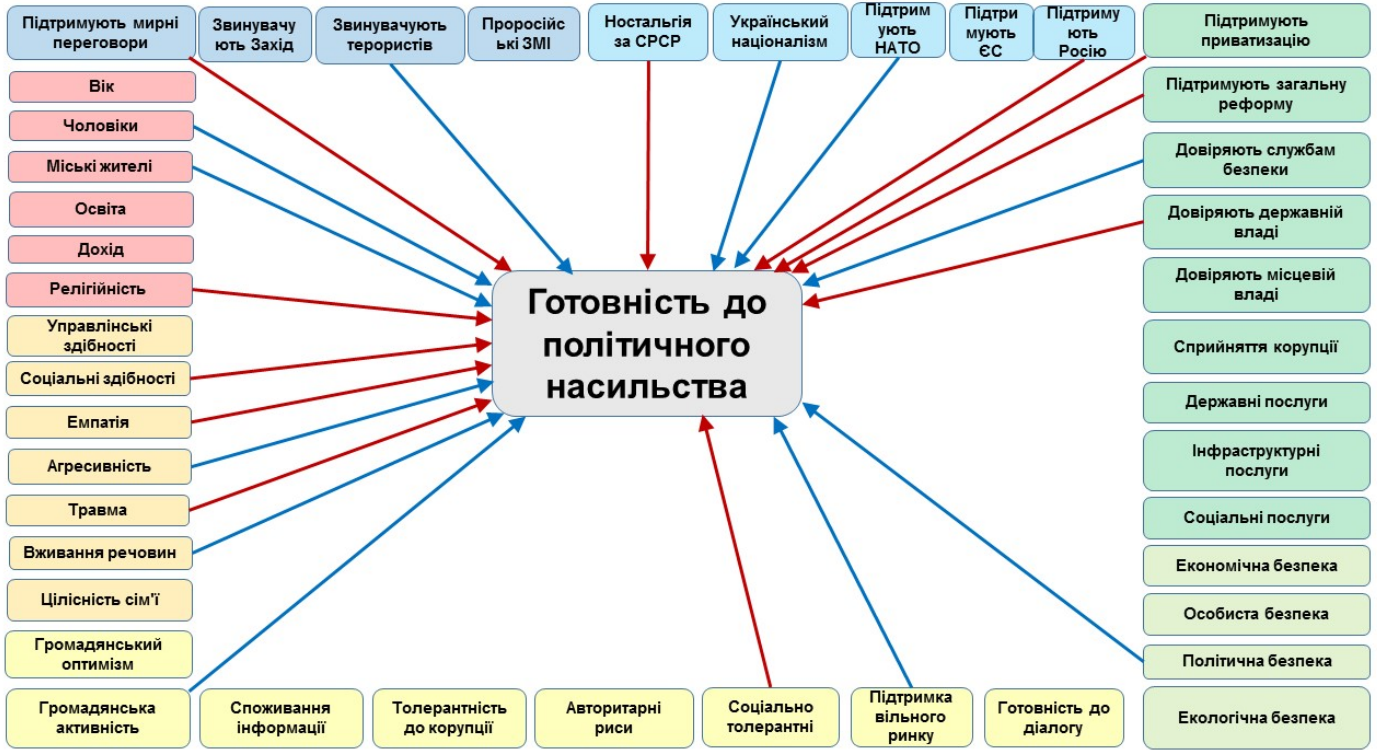
Якщо поглянути на інші соціальні риси українців у різних регіонах країни, то в цілому вони розходяться у поглядах на авторитаризм (тобто, покору та повагу до єдиного владного органу) - показник 4,8 з 10. Те саме можна сказати й про толерантне ставлення до інших: українці розходяться у поглядах щодо того, чи повинні вони толерантно ставитися до людей, які відрізняються від них самих (показник 4,5 з 10). Як буде показано нижче, відносно високий показник "споживання інформації" (тобто, стеження за новинами останніми подіями у країні) у порівнянні з низькими рівнями громадянської активності, свідчать про пасивну модель громадянства в Україні, де більшість людей спостерігають за рішеннями інших замість того, щоб брати на себе відповідальність за творення майбутнього країни.

Висновки дослідження SCORE також свідчать про існування прямої залежності між **громадським оптимізмом** і громадянською активністю. Люди, які більш оптимістично дивляться на майбутню країну, більш схильні займатися громадською діяльністю, бо вони думають, що зміни можливі, а їхній внесок у загальну справу може стати вирішальним. Що стосується географічного розподілу, то люди у Західній Україні набагато більш оптимістичні щодо майбутнього, а люди у Східній Україні - менш оптимістичні.

У той же час люди у Східній Україні мають вищий у порівнянні з мешканцями Західної України рівень готовності до діалогу. Іншими словами, люди у Східній Україні більш відкриті до обговорення різних варіантів майбутнього країни. Однак, важливо підкреслити, що більшість українців не вважає політичне насильство засобом вирішення їхніх проблем. Фактично, серед усіх областей країни найбільш ненасильницькою є Донецька, у якій люди постраждали від конфлікту найбільше. І навпаки, у деяких західних областях існує група людей (меншість), які схвалюють використання політичного насильства.

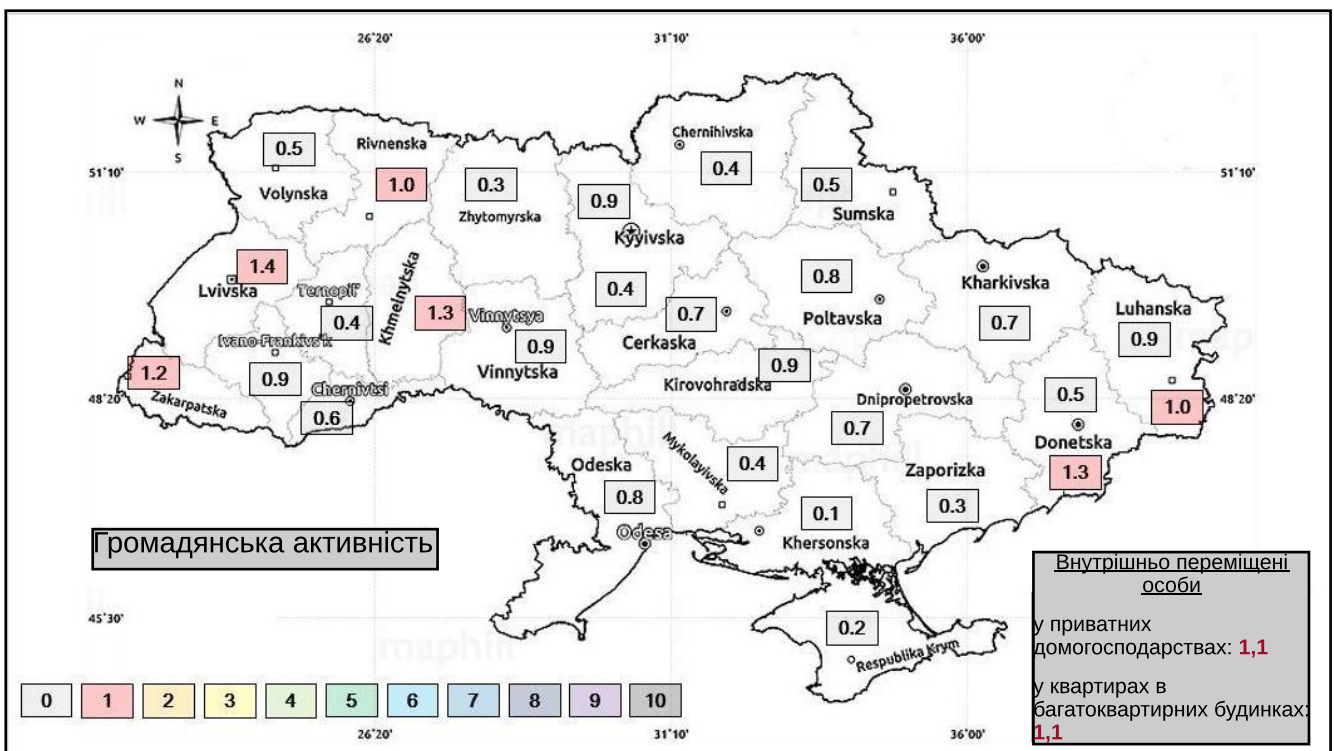
Які фактори визначають підтримку політичного насильства?

Пряма залежність (сині лінії) свідчить про те, що вищі показники прогностичного параметра призводять до вищого рівня готовності до політичного насильства. Обернена залежність (червоні лінії) свідчить про те, що вищі показники прогностичного параметра призводять до нижчого рівня готовності до політичного насильства.

Вищенаведена діаграма показує, що фактори, які визначають готовність до політичного насильства, дуже багатосторонні. Такі психосоціальні фактори, як дефіцит соціальних навичок і емпатії, взаємодіють з інституційними факторами на кшталт недовіри до державної влади та опору реформам. Цікаво, що громадянська активність прямо пов'язана з готовністю до політичного насильства. Цей висновок свідчить про те, що громадянська активність в Україні має тенденцію проявлятися в контексті підтримки воєнних дій. Тому важливо знайти більш мирні способи прояву громадянської активності.

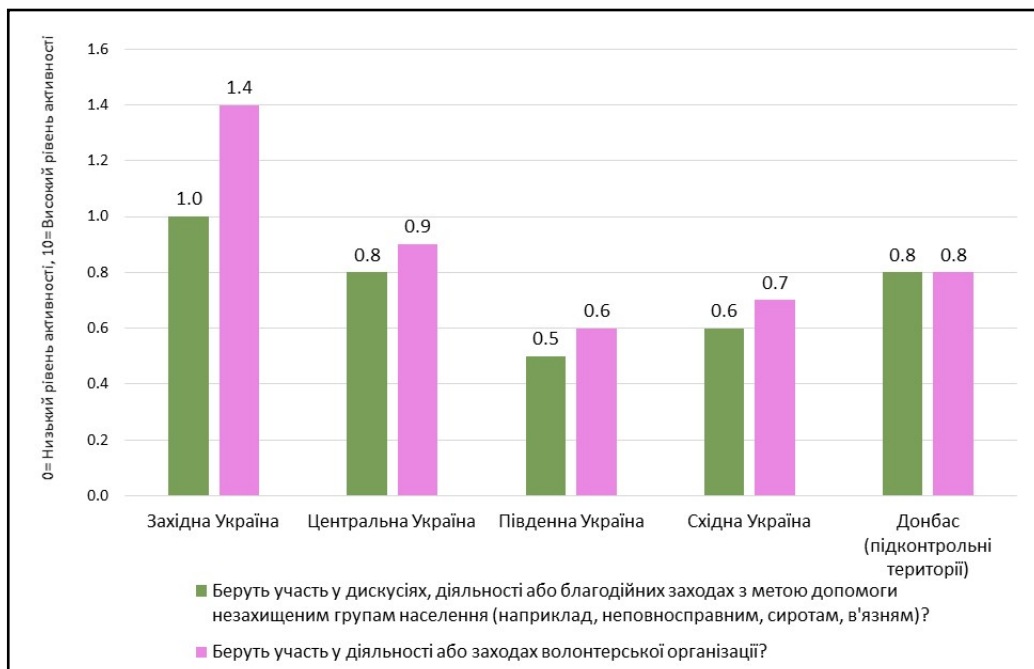
Всупереч поширеній думці, висновки аналізу Індексу SCORE свідчать про те, що рівень громадянської активності в Україні низький (за шкалою від 0 до 10 середнє значення показника становить 0,8). Більшість людей активно не займається громадською діяльністю (участь у публічних демонстраціях, підписання петицій, благодійна діяльність, стеження за новинами політики та поточними подіями), якщо самі безпосередньо не постраждали від конфлікту.

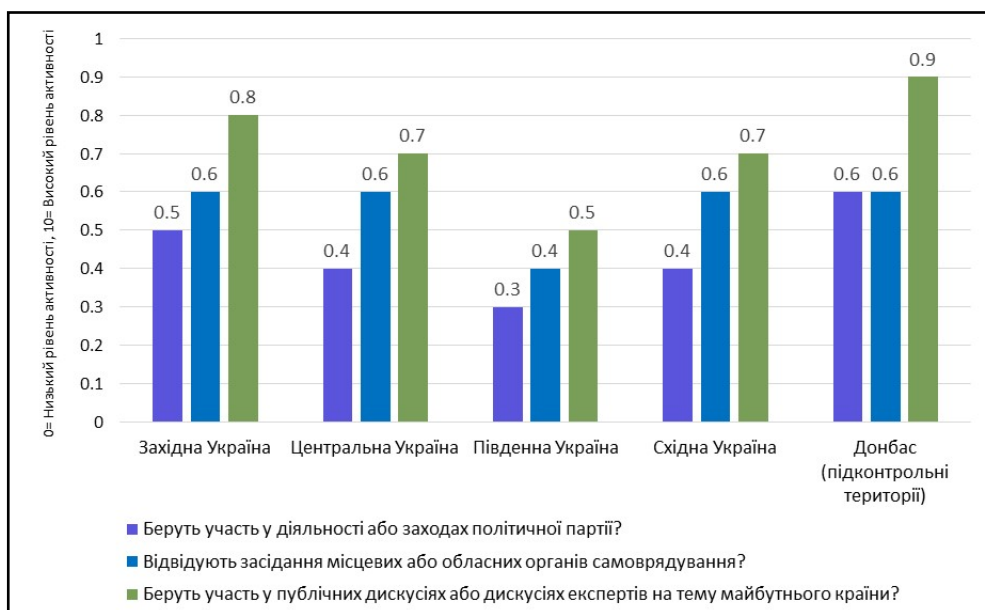
Найвищий у країні рівень громадянської активності зафіксовано у Львові (1,4 з 10), а найнижчий - у Херсонській області (0,1 з 10). В цілому, низький рівень громадянської активності має декілька наслідків для напряму розвитку України. Якби люди активніше займалися громадською та політичною діяльністю, вони мали б кращий доступ до інформації, яка б у свою чергу дозволила їм розвивати різні погляди, зміцнюючи (у порівнянні з теперішньою ситуацією) їхні можливості знаходити альтернативні рішення проблем.

Які форми громадянської активності найпоширеніші в Україні?

Як видно з нижчезазначеної діаграми, серед мешканців західної та центральної України спостерігаються вищі порівняно з іншими регіонами країни рівні участі в діяльності або заходах волонтерських асоціацій. Ця тенденція також спостерігається стосовно участі в дискусіях, заходах або благодійній діяльності з метою надання допомоги малозабезпеченим верствам населення. Цікаво, що рівні активності волонтерської та благодійної діяльності на території Донбасу, яка підконтрольна Україні, значно вищі, ніж у інших областях східної та південної України, що можна пояснити реакцією активістів на конфлікт.

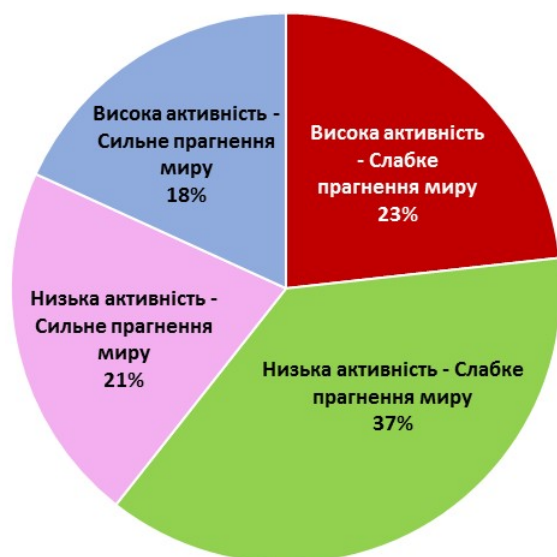
Як видно з наступного графіка, більшість громадян України віддає перевагу участі в дискусіях експертів або публічних обговореннях майбутнього країни, а не засіданнях органів місцевого самоврядування чи діяльності або заходах політичної партії. Це бажання брати участь у дискусіях може, на перший погляд, видатися позитивним сигналом, але водночас воно може сприяти поляризації, якщо такі дискусії відбуваються лише в межах груп з подібними поглядами, які не допускають альтернативних точок зору (найвищі показники участі у таких дискусіях спостерігаються у Західній Україні та Донбасі, населення яких має найбільш протилежні погляди на конфлікт). Найнижчий рівень політичної активності спостерігається у Південній Україні (особливо, в Одеській і Херсонській областях).

Чи налаштовані мирно активні люди?

З метою ідентифікації вихідних точок для мирних форм громадянської активності у рамках аналізу SCORE згенеровано "Індекс прагнення миру", який показує наскільки люди в Україні прагнуть миру, толеруючи плюралізм думок, підтримуючи мирні переговори та засуджуючи використання політичного насильства. Результати аналізу Індексу прагнення миру SCORE свідчать про те, що залежність між прагненням миру (яке визначається цим індексом) та громадянською активністю (яка визначається участю у щонайменше одному громадському заході протягом останніх 12 місяців) не обов'язково пряма. Є мирні активні люди, але є й активні люди, які вірять у конфлікт. Є також люди, які вірять у мир і терпимість, але не займаються активною громадянською діяльністю. Наприклад, людина в принципі може підтримувати мирну угоду, але це не обов'язково означає, що вона учинить конкретні дії заради досягнення миру (наприклад, братиме участь у кампаніях за мир або публічних обговореннях чи підписуватиме петиції).

В цілому за результатами аналізу SCORE в Україні можна виділити 4 різні категорії громадян:

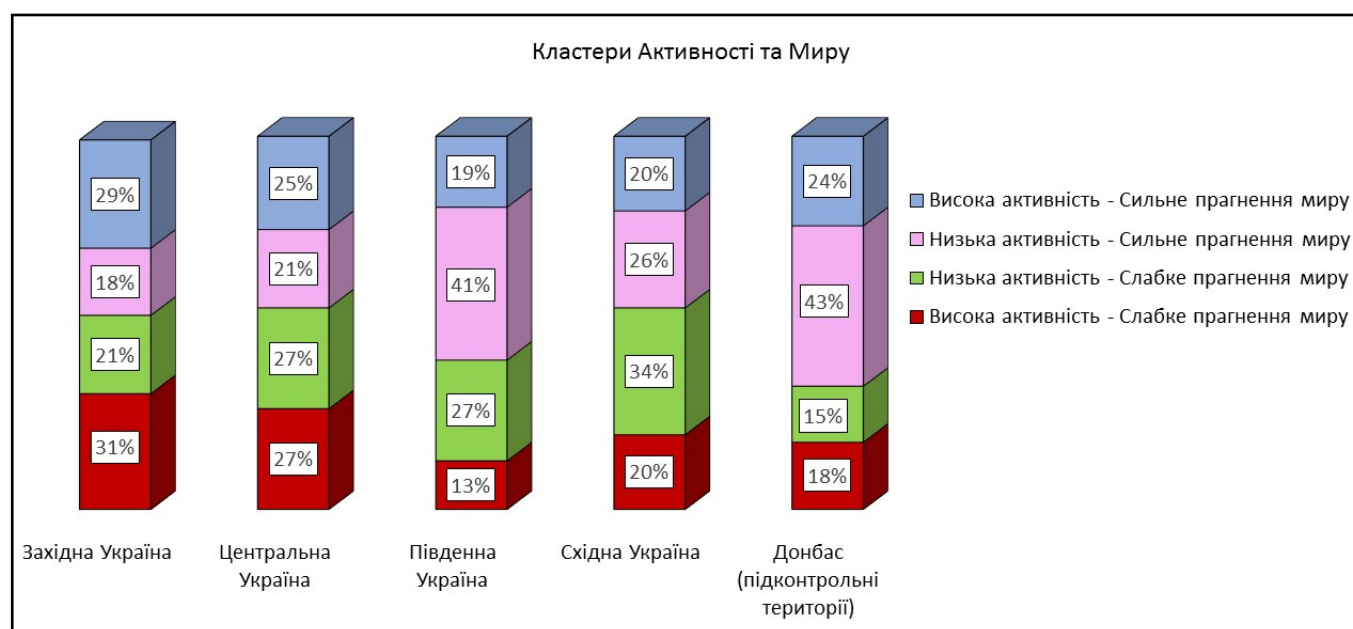
18% респондентів займаються активною громадською діяльністю і проявляють сильне прагнення миру;

23% респондентів займаються активною громадською діяльністю, але не проявляють сильного прагнення миру;

21% респондентів не займаються активною громадською діяльністю, але проявляють сильне прагнення миру;

37% респондентів не займаються активною громадською діяльністю та не проявляють сильного прагнення миру.

На наступному графіку представлено структуру (в %) кожного регіону за цими категоріями, яку можна використовувати у якості вихідної точки для різноманітних форм державного втручання та програмування.

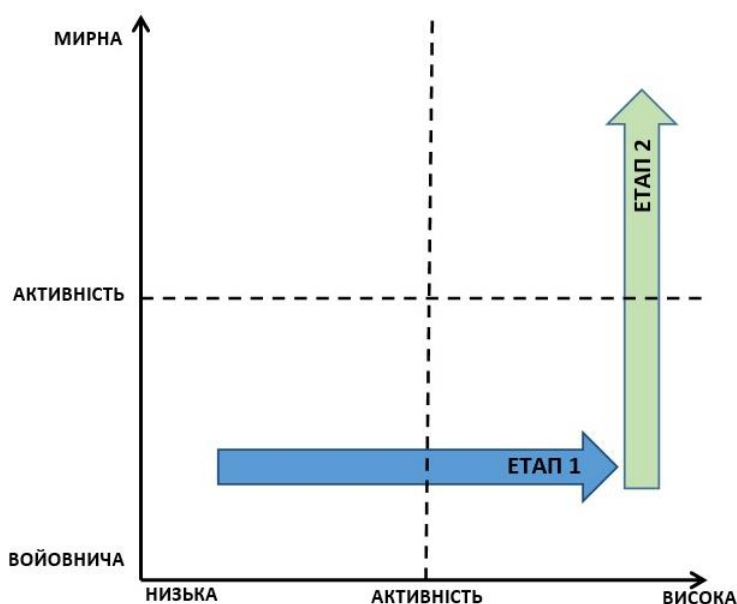
Як видно з діаграми, Південна Україна та Донбас характеризуються значною кількістю людей, які прагнуть миру, але при цьому залишаються пасивними. І навпаки, у Західній Україні домінують активісти, які поділяються на прихильників і супротивників миру.

Індекс SCORE дозволяє проаналізувати фактори, які визначають загальне **збільшення/зменшення рівня активності**, а також факторів, які конкретно визначають **мирні/немирні форми активності**:

АКТИВНІ ЛЮДИ	ПАСИВНІ ЛЮДИ	ВОЙОВНИЧІ АКТИВІСТИ	МИРНІ АКТИВІСТИ
Налаштовані проєвропейськи	Налаштовані проросійськи	Налаштовані прихильно до НАТО	Підтримують мінські домовленості
Налаштовані вороже до ідей "анти-Майдану"	Відчувають ностальгію за радянськими часами	Налаштовані вороже до росіян і проросійськи	Підтримують амністію
Проявляють громадянський оптимізм	Налаштовані вороже до ідей "Майдану"	Вину за збройний конфлікт покладають на Росію та терористів	Підтримують політичні реформи (боротьбу з корупцією та централізацію)
Довіряють інституціям	Вину за збройний конфлікт покладають на Україну та Захід	Налаштовані вороже до російськомовних	Готові до діалогу
Слідкують за новинами та поточними подіями	Старшого віку	Підтримують операції Української Армії	Мають високий рівень емпатії, хороші управлінські здібності та здатність регулювати емоційні стани
Орієнтуються на вільний ринок		Ідентифікують себе з українським націоналізмом	Позитивно ставляться до інших груп
Мають високі рівні доходу та освіти		Відчувають напруженість і ворожість до ВПО	
Мають високі рівні економічної та особистої безпеки		Мають агресивні риси	
Відчувають соціальну загрозу з боку інших груп			
Мають Посттравматичний стресовий розлад (ПТСР)			

Враховуючи вищенаведену інформацію, Індекс SCORE дозволяє запропонувати двоетапну процедуру сприяння більш мирним проявам громадянської активності таким чином, щоб зміцнювати зміцнювати єдність і формувати спільну національну ідентичність в Україні:

Стратегія змін:

ЕТАП 1: Підвищення рівня громадянської активності людей, які прагнуть миру (Низька активність -> Висока активність), і залучення цих людей до процесів діалогу з метою зміни ставлення людей, які менш упевнені в перспективах досягнення миру.

ЕТАП 2: Перехід від немирних проявів до мирних проявів громадянської активності.

Рекомендації щодо розробки політики:

Як показують представлені результати аналізу, на півдні та сході України проблеми, пов'язані з громадянською активністю, суттєво відрізняються від проблем, які мають місце у західних і центральних областях. У південних і східних областях, де громадяни мирні, але пасивні, основним пріоритетом повинна бути загальна активізація населення. У західних і східних областях, де поточні рівні громадянської активності вже й так досить високі, доцільніше надавати пріоритет неполяризованим формам активізму. А саме:

Для підвищення громадянської активності у південних і східних областях України ефективною стратегією буде активніше залучення громадян до процесу вироблення політики. Розповсюдження інформації про питання державної політики з одночасним проведенням громадянського виховання та тренінгів на тему сучасного демократичного управління дозволить людям відігравати більш конструктивну роль у своїх громадах. Створення нових можливостей для участі громадськості у процесі прийняття рішень з питань, пов'язаних з розвитком громади, через різні форми діалогу між громадянами та органами влади також підуть на користь зміцненню активності громадян на півдні та сході України, одночасно відновлюючи їхню довіру до українських інституцій.

Для заохочення **менш поляризованих проявів активності у західних і центральних областях України** важливо забезпечити, щоб дискусії громадянського суспільства на тему майбутнього країни, які зараз відбуваються, охоплювали різні перспективи (тобто, щоб у них брали участь люди з різними поглядами на те, якими повинні бути майбутні відносини між Україною та Росією, або з різними поглядами на процес, за допомогою якого можна встановити мир у східній Україні), щоб такі зустрічі стали можливістю для розвитку емпатії та поваги до поглядів інших людей. Якщо такі зусилля будуть спочатку надто поляризованими, може виявитися необхідним зробити крок назад і спочатку навчити учасників відповідним навичкам на кшталт активного слухання, розгляду проблеми з іншої точки зору та колаборативного вирішення проблем. В цілому до явищ активізму в Україні важливо підходити обережно та критично, щоб забезпечити, що вони не приховують у собі міжгрупові упередження.

Індекс SCORE в Україні: Політичні та культурні розбіжності, які давно існували, але проявилися нещодавно, були використані для розпалення конфлікту в Україні (а якоюсь мірою і спричинили його) та історії регіональних розбіжностей. Для вирішення проблем, які визначають згуртованість і напруженість громади, Проект "Українська ініціатива з підвищення впевненості", яку підтримує USAID/OTI, впровадила у партнерстві з Центром сталого миру та демократичного розвитку (SeeD) та місцевим партнером, який проводить опитування, GfK Індекс соціальної згуртованості та примирення (SCORE). Проект UCSVI доповнює постійні зусилля USAID спрямовані на забезпечення процвітання та стабільності в Україні, реагуючи на кризу в Східній Україні, та допомагає Уряду України залучати громадян до процесу реформ і сприяє зміцненню національної єдності. У зв'язку з цим аналіз Індексу SCORE в Україні охоплює 5 ключових сфер: нові тенденції та ідентичність, реформи державної політики та управління, громадянську активність, внутрішньо переміщених осіб (ВПО) та мирний процес. Що стосується структури вибірки, на контрольованих урядом територіях України було проведено понад 7700 інтерв'ю (більше, ніж 300 інтерв'ю на область у 24 областях і місті Києві), на непідконтрольних територіях України у Донбасі було проведено 640 інтерв'ю, на непідконтрольних територіях України у Криму було проведено 300 інтерв'ю, а також було проведено 1600 інтерв'ю з ВПО. Усі інтерв'ю були особистими, крім інтерв'ю з респондентами, що проживають на непідконтрольній території у Донбасі, інтерв'ю з якими проводилися по телефону.

Про Індекс SCORE: Індекс SCORE був розроблений Центром сталого миру та демократичного розвитку (SeeD) у співпраці з Програмою розвитку Організації Об'єднаних Націй (ПРООН) за фінансування USAID. Цей інструмент допомагає національним і міжнародним зацікавленим сторонам при прийнятті стратегічних рішень і є особливо придатним для постконфліктних мультиетнічних суспільств, перед якими стоять завдання миротворення та державотворення. Вивчаючи соціальну згуртованість і примирення, Індекс SCORE покликаний ідентифікувати та проаналізувати фактори, які забезпечують мир у суспільстві, з метою оцінки програм інтервенції, а також кращого інформування. До цього часу проект SCORE був тричі реалізований на Кіпрі (2013, 2014 і 2015 роки), один раз - у Боснії і Герцеговині (2013 р.), один раз - у Непалі (2014 р.); зараз проект реалізовується в Україні, Ліберії та Молдові.

Про SeeD: SeeD - це миротворчий аналітичний центр регіонального масштабу, який використовує партиципаторні дослідження для підтримки міжнародних організацій, місцевих розробників політики, зацікавлених сторін і миротворців при розробці, реалізації та моніторингу зусиль, спрямованих на забезпечення соціальної згуртованості та примирення. SeeD спеціалізується у розробці інноваційних кількісних методів соціологічних досліджень, які використовуються у миротворчому контексті, наприклад, партиципаторному опитуванні та Індексі (SCORE), які намагаються забезпечити більш глибоке розуміння соціальної динаміки, що лежить в основі конфлікту, та її трансформацію.

Про UCBI: У липні 2014 року USAID розпочала реалізацію в Україні програми підтримки історичного політичного переходу країни до демократії та подолання наслідків цієї кризи. Українська ініціатива з підвищення впевненості (UCBI) доповнює поточні зусилля USAID, спрямовані на забезпечення процвітання та стабільності в Україні. UCBI надає українським партнерам швидку, гнучку, короткотермінову допомогу для підтримки мирного демократичного переходу та згуртованості громади у Східній Україні. Поточні цілі проекту: (1) пом'якшення соціальної напруженості, спричиненої конфліктом, яка загрожує політичному переходу України, та (2) покращення доступу до інформації та інформування громадськості про проблеми, пов'язані з конфліктом, та його наслідки.

Більше інформації Ви отримаєте на он-лайн платформі SCORE: www.scoreforpeace.org

Індекс SCORE в Україні реалізовано програмою «Українська ініціатива з підвищення впевненості» (UCBI) за підтримки USAID/OTI в партнерстві з SeeD.

